

המאבק באנטישמיות החדשה-הישנה

נאום שנשא פר אהלמארק ב-11 באפריל 2002

הכנס הבינלאומי בנושא:

"מורשת ניצולי השואה – ההשפעות המוסריות והאתיות על האנושות" ביד ושם, ירושלים 8-11 באפריל

2002

יש מי שמרגישים בסכנות אנטי-יהודיות חדשות קודם שכל האחרים מבחינים במה שעומד להתרחש. אנחנו יודעים מי הם, אותם גברים ונשים רגישים וידענים די הצורך להכיר את הסימנים הראשונים. למה זה רבים כל-כך מניצולי השואה מרגישים קודם שהם רואים? מניסיון עברם הם יודעים איך רמזים "תמימים" לכאורה על היהודים צומחים במהירות ונעשים האשמות. והאשמות - אם לא נאבקים בהן - עלולות אחר-כך להיות לאפליה וחקיקה והפרדה. ואז נסללת הדרך לאלימות ולרצח ולהשמדה.

זה התהליך הנורא שאלפי ניצולים מזכירים לנו תמיד. עיקר מורשתם של הניצולים: הם משתדלים למנוע מאתנו את הגורל שמחריב לא רק עם אלא אף ציוויליזציה ואת האנושות עצמה. מורה רוחני גדול שלי, ושל כולנו כאן, ושל עוד מיליונים רבים, יהיה ב"יד-ושם" היום. הוא היה באושוויץ ובבוכנוואלד וניצל. כשפגשתי את אלי ויזל לראשונה בשנות השבעים אמר לי: מכחישי השואה מבקשים להרוג את היהודים בפעם השנייה. ולא זו בלבד, הדגיש ויזל, מי שמטהר את הרוצחים מאפשר להם לשוב ולרצוח.

באחד מנאומיו אמר פעם אלי ויזל: "הבה נזכור את גיבורי ורשה, את קדושי טרבלינקה, את ילדי אושוויץ. הם נלחמו לבדם, הם סבלו לבדם, הם חיו לבדם, אבל הם לא מתו לבדם מפני שמשהו בכל אחד מאתנו מת אתם."

מה הדבר שמת אתם? וזו תשובתי: מה שמת אתם הוא האמונה שיש גבול לאכזריותו של האדם. עכשיו אנו יודעים: אין שום גבול. השואה מוכיחה שאידיאולוגיה של רשע שהשתתה על קנאות ושנאה, כשהיא משולבת בכוח טוטאלי שאינו נתקל אלא בניסיונות פיוס, עלולה לגרום לחברות שלנו לעשות מעשי זוועה שלא היו כמוהם מעולם.

לא פעם השמיעו הניצולים קול זעקה מפני שהם יודעים מה מוטל על הכף. בכך הם מחזקים את הדמוקרטיה באופן שרק הם מסוגלים לו. אנו מקשיבים לניצולים כדי להינצל. עוד שתי אמיתות למדנו מהם. ראשית, האנטישמיות תמיד מתחילה ביהודים, אבל אינה נעצרת ביהודים. שנאת יהודים, אם לא תיבלם, מתפתחת כמעט תמיד להתקפה על קבוצות ומיעוטים אחרים, ולבסוף מקעקעת את המוסדות הדמוקרטיים ואת שלטון החוק.

מכאן שהמאבק באנטישמיות מוטל על יהודים ולא-יהודים יחד. האנטישמיות היא דעה קדומה בקרב לא-יהודים - לכן חובתנו שלנו, של הלא-יהודים, להתנגד לה. ואולם היהודים הם נפגעייה הראשונים של המחלה הלא-יהודית הזאת, ובדרך-כלל הם יודעים עליה הרבה יותר מן הלא-יהודים. לפיכך חובתם של היהודים להיאבק באנטישמיות כדי להגן על עצמם ועל החברות שלנו.

מכאן שעל יהודים ולא-יהודים לעמוד כאן שכם אל שכם.

ושנית, לעולם אל תזלזלו באנטישמיות! האמינו שהם מתכוונים למה שהם אומרים! הטעות הרת האסון ביותר של המאה העשרים היתה שעשרות מיליוני בני-אדם לא האמינו שהיטלר מתכוון באמת למה שכתב ואמר.

לפיכך עלינו לשער ששונאי היהודים של המאה העשרים ואחת אינם מעמידים פנים. העולם הלא-יהודי חייב להבין עכשיו שההצהרות האנטי-יהודיות של ימינו מפי יחידים, ארגונים ומדינות הן מסמכים שיש ללמוד אותם ולהתמודד אתם.

אין לומר שמדובר ברטוריקה בלבד - ובמילים אחרות: הרטוריקה עלולה, בנסיבות מסוימות, להתפוצץ ולהפוך לקווים מנחים למעשים.

ועכשיו הבה נלמד את בני-האדם ברחבי העולם ונספר להם שאחת התכונות המפליאות של האנטישמיות היא הגמישות שלה. השר מלכיאור עשה זאת בנאום מבריק ועז רושם בז'נבה לפני שלושה שבועות, באוזני ועדת האו"ם לזכויות האדם. אתם יודעים כמובן שהאו"ם בחר לוועדה הזאת - שמטרתה לחזק את זכויות האדם - כמה מדינות נחמדות, ליברליות, שוחרות שלום וחירות כגון לוב, ערב הסעודית, סודן וסוריה, וכמובן גם קובה וסין (ועוד כמה עריצויות)! בה-בעת הם גירשו ממנה את ארצות-הברית של אמריקה, הדמוקרטיה החשובה ביותר בעולם.

בנאומו בז'נבה הדגיש הרב מלכיאור את הסתגלות של האנטישמיות. מובן שאין היא יכולה לשנות את מטרתה: לתקוף את היהודים. אבל היא מסוגלת לשנות את פניה, את האסטרטגיה שלה, את הצידוקים שלה וחלק מאוצר המילים שלה.

בכל הדורות ביקשו האנטישמים להרוס את מה שהיה בזמנם מרכז הקיום היהודי. בעבר היתה המטרה הדת היהודית. וכשהיהדות לא נכנעה גורשו היהודים או נהרגו. באמצע המאה התשע-עשרה, כשהמונח גזע היה לאופנה השלטת, הותקפו היהודים על שהם גזע רע - התעמולה הזאת הגיעה לשיאה אצל הנאצים.

והיום, כשהמדינה היהודית עומדת במרכז הזהות היהודית והיא מקור גאוותם והגנתם של רוב היהודים, הציונות מושמצת בתור אידיאולוגיה גזענית.

מובן שאיני רואה בביקורת כלפי מדינת ישראל אנטישמיות. לגיטימי להתנגד לכמה קווי מדיניות והחלטות של ישראל, כשם שלגיטימי לבקר את מעשיה של כל מדינה אחרת.

אבל האנטי-ציונות היום נעשתה דומה מאוד לאנטישמיות. אנטי-ציונים מקבלים את זכותם של עמים אחרים להיות בעלי רגשות לאומיים ובעלי מדינה ולהגן על אותה מדינה. אבל הם דוחים את זכותו של העם היהודי לבטא את התודעה הלאומית שלו במדינת ישראל, ולהבטיח את שלומה של המדינה הזאת. מכאן שהם אינם שופטים את ישראל לפי אותן אמות מידה שהם שופטים ארצות אחרות. אפליה כזאת של יהודים נקראת אנטישמיות.

זאת ועוד, לא פעם הם מנצלים סטריאוטיפים אנטישמיים כשהם מגנים את המדינה היהודית. הסתה אנטי-ישראלית שיש לה מאפיינים אנטי-יהודיים נשמעת שוב ושוב, למשל בעיתונות, במסגדים, ברדיו ובטלוויזיה ובספרי הלימוד בעולם הערבי. אסלאמיסטים מראים יצירתיות רבה כשהם נוטלים דימויים מן הסכסוך במזרח התיכון ומעניקים להם משמעות חדשה ומעוותת, ומסבירים מפני מה אין לבטוח ביהודים לעולם. היהודים מבקשים להם עוצמה אזרית או עולמית. היהודים זוממים מזימות. היהודים מרמים עמים אחרים והם אכזריים הן במטרותיהם והן באמצעיהם. היהודים טובים באמנות ההטעה אבל גרועים בכל האמור באופי ובושר. וכרגיל, "הפרוטוקולים של זקני ציון" מוכיחים למה חותרת האסטרטגיה היהודית.

הכחשת השואה נעשתה דבר שבשגרה, וכך גם ההקבלות בין ישראל ובין הרייך השלישי. עלינו "להתייב נגד המגפה הנאצית החדשה המקננת בישראל", נכתב בעיתון בסוריה. הטלוויזיה הפלשתינאית מראה חיילים ישראלים בתור אנסים ורוצחים בדם קר. המופתי של ירושלים קבע ש"לא אשמתי היא שהיטלר שנא את היהודים, שונאים אותם כמעט בכל מקום". ובדרשת יום שישי אחרת בטלוויזיה הפלשתינאית נאמר למוסלמים: "אל תרחמו על היהודים בכל מקום שאתם נמצאים בו... הרגו אותם... וגם את האמריקנים שדומים להם", וכיוצא בזה.

עלינו לנהוג כובד ראש בהתפרצויות שכאלה! כשדורות חדשים של ערבים ומוסלמים נעשים נגועים בשנאה הזאת הדבר מקשה יותר ויותר גם על השלום ועל האמון ועל שיתוף הפעולה בין ישראל לשכנותיה.

אנטי ציונים מטילים ספק, במפורש או במרומז, בזכות קיומה של מדינת ישראל כולה, ומשמעות הדבר שיש להילחם במיליוני יהודים ישראלים ואולי להרוג אותם. הצעה מכוונת להרג המוני של יהודים - במילים גלויות או בניסוח מעורפל - נחשבה תמיד לצורה הקיצונית ביותר של האנטישמיות. האנטי-ציונים האלה, הדוגלים בהרס מדינת היהודים, ראויים להיכלל באותה קטגוריה.

יש שהאנטי-ציונים טוענים שאין להם דבר נגד יהודים, הם מתנגדים "רק" למדינה היהודית. תארו לכם שמישהו היה אומר: "אני מתנגד רק לקיומה של בריטניה, אבל אינני אנטי-בריטי!", או אם היה מישהו אומר לי: "אני אוהב שוודים, אבל את שוודיה צריך לבטל". איש לא היה מתייחס בכובד ראש להצהרות שכאלה. קשה לאהוב או לכבד עם, אבל לשנוא את מדינתו.

ולעולם אל תשכחו את דרבן! כמה מטיטות ההצהרה שהוכנו לקראת כינוס דרבן, שהיה אמור להיות ועידה נגד הגזענות, היו בעצם חלק מפוגרום אידיאולוגי נגד ישראל. הן טענו שהיהודים לא היו קורבנותיה העיקריים של השואה אלא מחולליה של שואה אחרת, נגד הפלשתינאים; ואנטישמיות אין פירושה איבה כלפי יהודים אלא "פעולותיהם של הציונים נגד השמיות". זה נשמע מגוחך, אבל הזבל הזה היה חלק מן המצע של הצד האחר.

למרות הדמגוגיה נטולת הבושה של הטיטות האלה, לא הגיבו עליהן רוב הדמוקרטיים תגובה נמרצת כלל, עד מועד מאוחר מאוד בקיץ האחרון. אני מצדיע למאמצים השיטתיים להאיר את עיניהן של מדינות איחוד אירופה וארצות חופשיות אחרות ולהזהירן באמצעות מערכה דיפלומטית נמרצת שניהלו השר מלכיאר ועמיתיו. לא עלה בידם למנוע את ועידת דרבן מלהיות פסטיבל אנטישמי, אבל הם שינו לחלוטין את ההצהרה הסופית, הרשמית, של הוועידה.

איך קרה שהדמוקרטיים - חוץ מישראל וארצות-הברית ואולי קנדה - לא הבחינו מיד במה שמתרחש? חידה היא. היום גדול מספר הדמוקרטיים בעולם יותר מאי-פעם. מספר גדל והולך של חברות האו"ם יש להן ממשלות שעלו לשלטון בדרכים של בחירה וחופש דיבור.

שוב אין לנו בשנת 1975: אין עוד אימפריה קומוניסטית - במקומה משתרעת אירופה דמוקרטית ממערב עד למזרח. באמריקה הלטינית זכתה החירות לניצחונות מפתיעים; וכך אירע גם בחלקים של אפריקה ומזרח אסיה. והאו"ם היום הוא מעצמת-העל היחידה. מן העובדות האלה עולה שהמדינות החופשיות לא היו מתקשות ביותר לעמוד נגד הטענות האנטי-יהודיות המילוליות של הערבים והמוסלמים בזירה הבינלאומית.

ואף-על-פי-כן לא נמנעו ההשפלות של דרבן. ואויבינו יכו שוב. בכמה סוכנויות של האומות המאוחדות נעשתה החרמת ישראל לפולחן פוליטי. התופעה הזאת נרשמה בפרוטרוט, למשל בידי "משמר האו"ם", מוסד עצמאי שמרכזו בז'נבה, ובהרצאות יוצאות דופן של הפרופסור למשפטים אירוויין קוטלר, חבר

הפרלמנט בקנדה. הם מוכיחים שהדמוניזציה של הדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון היא מרכיב מרכזי באנטי-יהודיות החדשה. הדיקטטורות מוקיעות את ישראל על שהיא מפירה דרך קבע כל מיני זכויות אדם. כשהארץ הזאת מכונה "אויב הטוב ומאגר של כל הרע", אמר קוטלר בניתוח שלו, הדבר נעשה ל"אות קלון" בתוך האו"ם.

הוא רואה בכך מקבילה להאשמת היהודי בימי הביניים שהוא "מרעיל בארות". כשישראל מוצגת כמדינה מצורעת היא נעשית מין "מרעילת בארות בינלאומית". והפרופסור רוברט ויסטריך מסכם ואומר ש"הצטברות ההחלטות האנטי-ישראליות (באו"ם) עלולה להביא לידי דה-לגיטימציה מוחלטת של המדינה היהודית".

כשנשפלים דרך קבע לעם אחד ומוקיעים אותו בתור אויב האנושות, זו בעצם מערכה המכוונת נגד העם היהודי. ראינו ששורשיהן של התפרצויות אנטי-יהודיות רבות בכמה ארצות נעוצים בגינוי ישראל מתוך שימוש במינוח אנטישמי. התקפות על בתי-כנסת נגרמו בשל ניסוחים משמיצים ומלעיזים בעניין הסכסוך במזרח התיכון.

מילים מוליכות למעשים. וקווי התעמולה של מוסלמים רדיקלים זכו לתמיכה ושבנו ונשמעו מפי קיצונים בימין ובשמאל בעולם המערבי. ואף-על-פי-כן אמצעי התקשורת במערב, ובייחוד באירופה, אינם ששים לקשור בין אלימות ומעשי טרור ובין האידיאולוגיה ששימשה להם השראה, ובכלל זה הדיבוק האנטישמי. זכרו תמיד איך נרצח העיתונאי דניאל פרל. המילים האחרונות שאמר, לפי הדיווחים, היו: "אני יהודי, אמי יהודיה." ואז חתכו את גרונו.

מן הראוי שמעשים שכאלה של ברבריות רצחנית לא ישכחו מאתנו את הוולגרזציה של הלשון בקרב חוגים שאמורים היו להיות בני תרבות. לא אחת קרה במאה העשרים שאנשים שראו בעצמם "אנשי רוח" נעשו בני לוויה לפשיזם או לקומוניזם בלי להיות חברים במפלגות פוליטיות המבוססות על האידיאולוגיות האלה. עכשיו, במאה העשרים ואחת - בשיחם של חוגים הקשורים לא פעם לאמצעי התקשורת ההמוניים, לפוליטיקה, למנהל הממשלתי ולאוניברסיטאות - אנו נתקלים פעמים רבות בבני-אדם המגנים את ישראל בלהט המזכיר תנועות אנטי-דמוקרטיות. איני מתכוון לרוב הציבור בעולם המערבי אלא למיעוט, לא פעם מיעוט חשוב ומשפיע.

לפני זמן מה, בארוחת ערב חגיגת בלונדון, כינה שגריר צרפת בבריטניה את ישראל "ארץ קטנה ומושתנת". ממשלתו לא הדיחה אותו, ויש לו בעלי ברית רבים בחוגי עילית באירופה. השגריר ברנאר עוזר לנו להבין כמה נפוצה היא האנטי-יהודיות החדשה הזאת. "ארץ קטנה ומושתנת!" צדק בעל הטור אנדרו סאליון כשאמר שישראל נעשתה "מושא לשנאה שאין מעזים לקרוא בשמה". אנחנו, כאן ב"יד-ושם", מעזים לקרוא לילד בשמו: אנטישמיות.

ולא זו בלבד שאנו מעזים, אלא חובתנו היא לעשות כן. לעולם, לעולם אל תשתקו בעניין ההתקפות היום-יומיות בצרפת בימינו על יהודים ועל בתי-כנסת. בוושה היא לכל אירופה שיהודים רבים בצרפת היום אינם יכולים לשלוח את ילדיהם לבית-הספר בלי לדאוג דאגה עמוקה לשלומם. בעניין הזה אני מצפה לדברים שיאמרו סָרז' וּבֶאָטָה קֶלְרֶספֶלד, שרבים מאתנו מעריצים כל-כך.

זאת ועוד, מספר רב למדי של נוצרים בכמה ארצות עדיין מושפעים מן המורשת האנטי-יהודית של התיאולוגיה. התנגדו להם וחשפו אותם כשם מביעים, מסיבות דתיות, את עיונותם לישראל!

וכשאנשי השמאל הרדיקלי בבריטניה מגיבים על הצהרות אנטישמיות במסגדים בארצם בחוסר תגובה, בהתעלמות גמורה מן הרוע, עלינו לומר להם את האמת המכוערת. את דבריהם ודברי אנטי-ציונים אחרים

אנו מפריכים במובאה משל מרטין לותר קינג: "כשבני-אדם מותחים ביקורת על הציונות הם מתכוונים ליהודים - אל תטעו בכך!"

ולבסוף, אל לנו להסס לתאר את הסכנה הקנאית והנחושה המאיימת על הדמוקרטיה מצד הפונדמנטליזם המוסלמי הטוטליטרי. הפרופסור יהודה באואר כינה אותה "הסכנה האנטישמית הגדולה ביותר בראשית המאה העשרים ואחת". הוא מגיע לכלל מסקנה שאין היא דומה לאנטישמיות הערבית ה"ישנה", אלא היא קרובה יותר לקומוניזם ולנאציזם בשאיפתה לשלוט בעולם כולו ולהרוס את מערכת הערכים הישנה, המכונה בפיה "ציוויליזציה של 'יהודים וכופרים'". האידיאולוגיה המוסלמית הפונדמנטליסטית הזאת, "משתמשת בלשון החיסול והשמדת העם שאי אפשר לטעות בה."

יש לנו אפוא כמה סיבות טובות מאוד לתמוך ברעיונו של הרב מלכיאור להקים את "הוועדה הבינלאומית למלחמה באנטישמיות" (International Commission to Combat Antisemitism - ICCA). על הגוף הזה ללמוד מניצולי השואה לעשות את הפעולות הנחוצות להעיר את העולם מתרדמתו. אני מקווה שהארגון הזה יגדיר בבירור את הסכנה המתגברת שבאנטישמיות החדשה-הישנה. ולסיכום: לעומת רוב ההתפרצויות האנטי-יהודיות הקודמות, הפעם אין ההתקפה מכוונת נגד יהודים יחידים דווקא אלא בעיקר נגד היהודי הקולקטיבי, מדינת ישראל. אבל התקפה שכזאת מחוללת תגובת שרשרת של התקפות על יהודים יחידים ומוסדות יהודיים.

אפשר בהחלט לומר שרוב האנטישמים המסוכנים בעבר ביקשו לעשות את העולם Judenrein, נקי מיהודים. היום רוב האנטישמים המסוכנים הם אולי מי שמבקשים לעשות את העולם Judenstaatrein, כלומר נקי ממדינת היהודים.

פֶּר אהלמארק הוא סופר, לשעבר ראש המפלגה הליברלית בשוודיה וסגן ראש ממשלת שוודיה, מייסד "הוועדה השוודית נגד אנטישמיות". הוא בעל טור בעיתון **דאגנס ניהטר** היוצא לאור בסטוקהולם, ומחברם של כמה ספרים על פוליטיקה, אידיאולוגיה, סכסוכים בינלאומיים ושירה.